

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr 71. ANUL XI.

Sabiu 13 Augustu 1863.

Telegrafulu iese de doua ori pe septimana: joia si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura soici; pe afara la c. r. poste, cu hani gata, prin scrisori francate, adreseate catre expeditura. Pretiul pnenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciele din Monarchia pe unu an 8 fl. era pe o jumetate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 fl. pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. s pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a XIII,

tinuta Luni in 5/17 Augustu 1863.

(Continuare si capetu).

A line'a 26 se primesce fara desbatere.

La a line'a 27 reflecta Fabini, ca aceea nu e la locu, ca strica legatur'a logica si reala intre aline'a 26 si 28, ca apare ca candu aru voi diet'a sa dea Maiestatii Sele in grija ca sa—Si tina cuventulu etc.; de aceea pretinde a se sterge aline'a intraga.

Conte Siuluti e pentru pastrarea testului, de ore ce nu Maiestatea Sea, ci cei de primpregiurulu Lui sunt aceia, carora li-se aduce aminte maxim'a acest'a.

Filtsch spriginesce pre cont. Siuluti, de ore ce istoria ne arata, ca adeseori s'a pecatuitu incontr'a demandarei de a vorbi adeverulu si de a tine cele vorbite. Pasagiulu acest'a nu este vie unu felu de votu de neincredere, ci tocmai o espressiune de multamire si de indestulare. (Murmuru, pentru ca nu se scie, deca proiectulu lui Fabini e spriginitu ori nu?) Presedintele intreaba, deaca e spriginitu amendementulu lui Fabini? Se scola 2—3 membri; (ilaritate.)

Zimmermann cere cuventu.

Branu de Lemény ceruse de mai nainte, si dandu-i se acumu, combate pre Fabini si primesce testulu neschimbatu.

Zimmermann dice cam asiá. Incontr'a pasului acestui'a s'au obiectatu, ca pote nu corespunde pusatiunei casei fatia cu regimulu. — „Eu aline'a acest'a o privescu indreptata nu catre Maiestatea Sea, ci catre ministrii. Ea e espressiunea unui proverbii istoricu: Ein Keiserwort darf man nicht drehn noch denteln (unu cuventu imperatescu nu se cade a-lu suci si a-lu resuci). Ea aduce aminte, ca am avutu odata si o constitutiune din 4 Martiu 1849 (Asia e!), ca 'n anulu 1850 s'a ordinatu in Sabiu o serbatore a aceste constitutiuni, dar aduce aminte si de aceea, ca acciasi sfetnici, cari svatuiseru la ea, fura cei d'antaiu, cari dirimaru zidirea. Aline'a 27 sa fia indreptata catre ministrii pentru aceea, ca se nu se 'ntemple si cu constitutiunea cea noua, adica cu diplom'a din 20 Octobre 1860 si cu patent'a din 26 Februariu 1861 asiá, ca sa nu marga si cu aceste legi fundamentale de statu astfelu, ca sa nu se pretinda de nou increderea poporulu, ear apoi mai tardiu sa se demintiesca.“ (Bravo!) Aline'a, espune oratorulu mai departe, e 'n consunantia si cu datin'a cea vechia a tieriei, dupa carea principii transilvani, intarindu legile tieriei, promiteau atatu a le tine ei singuri, catu si a ingrij de tinerea loru din partea altora. — Diet'a dupa legile tieriei are dreptulu vorbirei libere, caci in art. 11. 1791. se dice: Cuilibet libera vox et consultatio competit, ba legile de mai nainte vorbescu in privinti'a acest'a si mai limpede. Citiza din cuventu in cuventu art. 5, aline'a 8. din partea II. a cartii legiloru compilatare din 1669. unde in termini forte clari se dice, ca vorbirea libera sa n'o 'mpedece principele nici prin promisiuni, nici prin daruri, nici prin amenintiari, nici prin convorbiri secrete, nici in vreunu altu modu. Acesta lege sta 'ntarita in p. 3. din diplom'a leopoldina. Deci deca voimu seriosu, ca ceea-ce s'a promis cu atat'a solenitate innaintea

Europei, sa se si pazeasca, apoi sa nu ne sfiimu a dice asiá precum dice conceptulu, cu atat'a mai vertosu, caci elu de se s adreseza catre Maiestatea Sea, dar e 'ndreptatu catre Ministrii; caci dupa datin'a constitutiunala suveranii sunt scutiti de ori ce desbatere parlamentara, si acest'a atinge numai pre Ministrii si consiliarii acelor'a. — In fine catu pentru curtetie (courtoisie), proclamatiunea de-la Kalisch d. e. cuprinde inca espressiuni mai legatore. Unu imperatoru romanu dise: Digna est vox majestate regnantis, legibus obligatum se principem profiteri; adeo de auctoritate juris nostra pendet auctoritas et revera imperio majus est, legibus submittere principatum *). — „De aceea partinescu servarea neschimbata a alineei 27. din adresa, pentru-ca vedu intr'ens'a unu votu de incredere pentru regimu. (Bravo!)

Aline'a 27 se primesce neschimbata.

Alineele 28, 29 si 30 se primescu fara dasbatere.

La a line'a 31, face Obert o reflexiune si cere, ca ea, cuprindendu o frasa presupusa (ca tier'a e multamita etc.) ca adeverata, sa se sterga. Proieptulu e sprijinitu de Maager, care aduce in legatura aline'a 31 cu 32 si se roga a se citi si acest'a. Se citește, si Maager vorbesce in cuventu lungu asup'a ambelor alinee. Semburele vorbirei lui — caci totu cuventulu nu ne conoode strimtoarea spatiulu a-lu comunica — e: ca tier'a nu pot primi promisiunea imperatesca de a eda o diploma pentru intarirea diplomei si a patentei numai dupa-ce acest'a va implini conditiunea tramiterii la senatulu imperialu. Deci ceru ca 'n § 31. sa se lase afara pasagiulu „mare odichnire etc.“, si 'n locu de aceea sa se dica: „Cu firm'a sperantia la implinirea sigura a dorintieloru nostre, veneramu declaratiunea Maiestatii Vostre, ca numai pentru aceea“ etc; ear apoi in § 32. „Ne vomu grabi, a trage diplom'a leopoldina la revisiune totala, a preschimbá in modu potrivit decisiunile eii cele ne mai amesurate cerintieloru tempului, si a substerne Maiestatii Vostre in modu constitutiunala proieptulu unui tractatu nou solenelu spre preinnalt'a sanctiunare, care diploma va fi de a se intari si din partea urmatoriloru Maiestatii Vostre totdeun'a innainte de depunerea juramentulu omagialu.“ —

Fiindu tempulu innaintatu, desbaterea asup'a proieptulu se amana prin presedintele pana pe diu'a siedintiei urmatoare.

Resultatulu alegerei de notariu se enuncia asiá: Wittstock e alesu cu 67 voturi.

Presedintele invita pre membrii dietei, a se aduna in 6/18 Augustu, si a se duce spre manifestarea veneratiunei la diu'a natala a Maiest. Sele innaintea Esc. Sele Gubernatorulu Conte de Crenneville.

Cu acestea se 'ncheia siedinti'a la 2 3/4 ore.

Siedinti'a XIV

tinuta Mercuri in 7/19 Augustu 1863.

Pres. enuncia, ca protocoalele se voru citi la capetulu siedintiei. La ordinea difei e desbaterea speciala asup'a alineei 31. si 32. Obert si Maager au adusu amendemente; spriginiti sunt ori nu?

Obert retrage amendementulu seu; Maager cere o modificare. Ia aline'a 31. a mai adusu unu amendementu

* E unu cuventu demnu de maiestatea domnitorulu, a se marturisi pre sine principe obligatu prin legi; atat'a aterna auctoritatea nostra de auctoritatea dreptulu, si intr'adeveru e mai sublimu decatu imperiulu, a supune domni'a sea legiloru. Red.)

Brantsch, care în cuvintele „datin'a în privința diplomei leopoldine... nu se va pôte observa“ vede numai o frază frumoasă, carea cu alte cuvinte va să dăca: ca diplom'a leopoldina nu se pôte întări. Dar de ore ce diplom'a leopoldina e garanția nu numai a constituției, ci și a tuturor legilor noastre provinciale și municipale, și de ore ce art. II. din diplom'a din 20 Oct. 1860; carea redă tierei pertractarea tuturor afacerilor afara de cele privitoare la întregul imperiu, vede mai mult o angustire, decât o largire a drepturilor noastre: pentru aceea nu se învoiesce cu pasul acestă, ce da loc unei oclouări nouă, ci propune, în legătura mai logică cu alineele premergătoare, formulațiunea acestă: „De aceea diet'a însăși recunoște necesitatea, ca diplom'a leopoldina trebuie să se traga la o reviziune, și decisiunile ei singulare, pastrandu-i-se caracterul fundamental, să se modifice în armonia cu legile edate mai târziu, precum și cu postulatele timpului nou, pe cale constituțională.“

Pres. Amendamentul lui Brantsch e spriginit?

I. Balomiri repetesce, ca astfel de proiecte n'au lipsa de spriginire.

Pres. reflectă, ca asiă e; dar întrebarea acestă e de lipsă, că la amendamente nesprijinite nici să ne mai oprim, ci să trecem îndată peste ele. (Asiă e!)

Amendamentul lui Brantsch nu e sprijinit, făr' de Brecht, și cade. Assemenea alu lui Maager, care nu-lu sprijinesc nimenea. Și asiă se păstrează prin aclamațiune detôte părțile testului originalu.

Aline'a 33.

Wittstock cere a remane de totu afara aline'a 33, precum e, și a se pune într'alta formă; Popasu cere a se face amintire specială despre națiunea română că despre „un'a din cestiunile de mare însemnate.“ — Ambii motivează.

Wittstock consimte cu sensul amendamentelor lui Brantsch și Maager, dar nu se învoiesce cu motivarea lor, mai puțin cu motivarea lui Maager. Lui terminii din originalu i se pară prea fără putere, cându se iau în legătura cu alineele de mai înainte. În 31. se dice, ca diplom'a leopoldina nu se pôte întări din cutare și cutare cauză; în 32, ca Maiestatea Sea promite o diploma nouă; și asiă în al. 33. aru trebui să se espună, cu ce simțiminte priimesce tiér'a aceste asigurări. Noi însă amu disu, ca tînem strinsu de diplom'a leopoldina că de tractatul nostru fundamental de statu, și acum sa nu dîcem altă, decât, ca „acesta asigurare înaltă încrederea noastră și ne adaugă puterile spre a începe lucrul, ce ne ascepta?!”

Deci propune în locul întregii alinee altă: În realizarea câtu se pôte mai curendu a acestei asigurări prealalte, ce întemina dorința cea fundată legalmente a tierei, vedu reprezentanții adunați unu momentu esentialu pentru liniscirea întregii populațiuni transsilvane. Două puncte se rîga elu a se considera în amendamentul adus: 1) ca dorința unei diplome nouă se numesce fundată legalmente, 2) ca lucrările cele nouă constituționale numai prin diplom'a emitendă voru produce adevărata liniscire a tierei întregi. Punctulu 1. nu-lu mai motivează, căci se întielege de sine; ear la punctulu 2. aduce înainte, ca precum dice și p. n. rescriptu și precum au documentatu toti oratorii de pâna acum, constituțiunea transsilvană cea veche în multe decisiuni au devenitu cu nepotința, ear ca principiile ei sustau încă. De aici urmăza, ca unele din legile constituției vechi stau, altele nu. De aici urmăza mai departe o stare de nechiaritate, nesiguranță, defectuositate, și de aceea apoi e dorința cea mai ferbinte a tuturor cetățienilor de statu, de a se creă odată o stare definitivă, stabilă și sigură (Voci: asiă e!). Aceasta însă va fi numai atunci, deaca diet'a va aduce legile fundamentale, care să fie bas'a constituției noastre fiitoare, și deaca aceste legi se voru sancțiună prin o diploma nouă. Și numai aceasta diploma va fi în stare de a mulțami pre toti locuitorii tierei. Mai departe nu pôte negă, ca o parte mare a poporului transsilvan, și anume acelă, care nu e de o parere potitica cu noi, privesce cu neîncredere și cu un felu de suspiciune la intențiunile regimului, la nesunțiele cestoralalte națiuni și la rezultatele acestei diete. De aceea, că să delaturăm această suspiciune, trebuie să staruim pentru o diploma nouă solenă. În fine, că să se dela-

ture imputarea, ca diet'a prin terminulu „în realizarea câtu se pôte mai curendu a acestei p. n. asigurări“ aru manifestă unu felu de neîncredere, cere a se adauge în aline'a 34 cuventulu „de aceea.“

Presedintele reasuma; proiectulu lui Wittstock o spriginitu.

Popasu în cuventu rostitu cu îndatinat'a elocinția și cunoscutulu tonu oratoricu propune, a se face unu adausu la § 33 și a se dice după „unor cestiuni de mare însemnate,“ „dintre care un'a e înarticularea națiunei române și a confesiunilor ei.“ Maiestatea Sea însuși, dice oratorulu, numai pentru aceea n'a luat de basă a legi electorale articulu XI din 1791., pentru că să deschidă și Românilor transsilvani calea vietiei constituționale; cu atât mai vertosu, căci ei suntu poporul celu mai numeros în țiera, căci au spriginitu totdeun'a caus'a imperiului și au aplatat tronulu și august'a casa habsburgico-lotaringică cu sacrificii ne mai audite de dieci de mii de ômeni. Cum s'aru pôte dar, că unu evenimentu, ce face epocă în istoria patriei noastre, înarticularea națiunei române și a confesiunilor ei, să nu se pomenească în adresa?! De aceea, deaca voim să facem o adevărata parafrasă la cuventulu de tron; deaca voim dreptate, egalitate, împaciuire; deaca în fine cuvintele acestea sacre e să nu rămâna tonuri desierate: se rîga a se priimi amendamentul lui.

La întrebarea presedintelui României se scôla toti, și centrulu și stâng'a mai întregi.

Zimmermann combatte pre Wittstock pentru terminulu „realizare câtu mai curendu etc.“ care nu convine dietei; căci realizarea mai curendu s'eu mai târziu depinde de ea însăși; ear amendamentul lui Popasu se întielege de sine ca-lu priimesce. (Aclamațiune)

C. Schmid se dechiara pentru Popasu, prin urmare nu pôte și pentru Wittstock, căci parerile lor aru fi divergente. Dar după parerea lui se și pune pretiu prea mare pe diplom'a această nouă. Diplom'a din Octombrie 1860 și patent'a din Februarie 1861, care dau constituțiunea imperiului întregu, suntu garanția mai sigură pentru sustinerea constituției transsilvane, decât această diploma nouă. Cum se pazescu astfelu de diplome, și ce urmări au, se vede lamuritu din diplom'a leopoldina, carea prescrie d. e. a se tîne în toti anii dieta, și cu tôte acestea d. e. dela 1799 pâna la 1811 și iarasi dela anul 1811 pâna la 1834 nu s'au tînutu. Caus'a acestei neobservări a diplomei fû nefericit'a referința între Transsilvania, Ungaria și Austria preste totu, precum și iregularitatea dărilor, care nobilimea transsilvană totdeun'a le scîia refușă prin cunoscutulu seu: *h e m a d o z u n k!* Din perplexitatea acestă Austria prin diploma și patentă au'esitu pentru totdeun'a, căci acestea nu suntu litera mîrtă, ci faptu și vietia. De aceea vietia însăși, maturitatea politica și alipirea de constituție suntu garanții mai tari, decât diplome îngalbinite. Să lucre mai întâiu diet'a, și apoi diplom'a va veni de sine. Se alatura lînga Popasu.

Eppulu Br. de Siagun'a. Eu sprijinescu propunerea și modificatiunea dlui deputatu alu Bistriței (Wittstock), și această o facu, căci vreau să rămân în legătura logică și în consecința bună cu cele ce s'au întemplat în această casă înaltă. —

Ori de câte ori amu înaltiatu glăsulu meu în această adunare dietală, totdeun'a lîmpede amu marturisitu, cum că eu sumu pentru retinerea constituției vechi ardelene cu acele schimbări, care le cere pe dreptu punctulu II din diplom'a imperatêsca din 20 Oct. 1860. De aceea, cându în siedința penultima a dietei acesteia d. deputatu din Turd'a, Dr. Ratiu a facutu o propunere pentru alterarea alineei sub 24, astîderea amu spriginitu propunerea aceluiasi Domnu; pentru-ca amu veditu intrîns'a rennoirea marturisirii mele politice pentru retinerea constituției avitice ardelene cu privire la schimbările aduncu taiatôre.

Modificatiunea această a Dlui Dr. Ratiu s'au și priimitu în această înaltă casă cu voturi de majoritate. Eu aline'a 23 din adresa, asiă precum s'au priimitu în urm'a propunerii ablegatului Dr. Ratiu, o gasescu în legătura cu această propunere a Dlui dep. din Bistrița Wittstock la aline'a 33, pentru-ca și multu stimatulu Domnu Wittstock va să dea o espressionu mai lamurită pentru aceea, că edarea unei asemenea diplome, precum este cea indeobste numita leopoldina, se întielege cu schimbări afundu taiatôre, întru adevăru

întreg'a țiera o va multumi și odihnă, ba încă va nimici nise banuie, nise combinații pline de frică și de îngrijire, ca cu adevăru constituțiunea vechea ardeleană și prin tr'ens'a și independența provinciei noastre, încă și pentru lucrurile ei cele din launtru sar' fi îngropate, (Bravo!) și fiind-ca nu se afla asiă treb'a, eu gandescu, Domnilor! ca trebuie să sprijinescu propunerea Dlui deputatu Wittstock, și încă sum pentru reținerea constituției avitice după întielesulu diplomei din 20 Octombrie 1860, și a patentei din 26 Februaru 1861. La cuvintele multu stimatului meu amicu și deputatu din Sabiu (C. Schmidt) mi-iau voia atât'a numai a observă, ca toate sunt drepte, câte au binevoitu a pomeni, ca adeca au fostu diplom'a leopoldina, dar totuși nu s'au ținutu totdeun'a toate punctele ei; și eu recunosc asiă, pentru ca unele impregiurări le-am vedutu cu ochii mei.

Însa, înalta casa! dreptatea cea mai mare o aflăm totu deun'a în cartea vietiei, carea se numesce Biblia,— acolo într'unu locu citim, ca liter'a omăra, eara spiritulu învieza (bravo!). Asiă e, Dloru! după slab'a mea parere și cu diplom'a leopoldina: unele puncte, va să dăca mai multe puncte adeseori nu s'au observatu, dar spiritulu ei au ramas; și de aceea, pe lângă toate ca unele puncte nu s'au observatu, — tutuși pentru țiera au fostu o sprigiona morala diplom'a leopoldina. (Asiă e!).

Eu gandescu, Dloru! totu în întielesulu acest'a vremu să susținemu datin'a cea vechea, că Monarchulu și Marele nostru Principe la suirea sea pe tronul să emită o diploma după litera, ci după spiritulu diplomei leopoldine,— și fiindu ca în propunerea dlui dep. din Bistrița Wittstock află o idee mai bogată, seau unu conceptu mai bogatu, pentru de a-ne exprima în adresa în privința acestei impregiurări momentose: de aceea, fără să dăcu ca adresa, seau aline'a această nu aru fi nici de cumu bine formulată, ci fiindu ca dlui dep. Wittstock o-au formulatu mai pe deplin, de aceea-lu spriginescu. Ce se atinge de propunerea Dlui regalistu Popasu, eu asiă dori, că să se primăscă și aceea, și Dnii secretari seau referinți în proiectulu de adresa să aiba bunătate, aceste două propuneri după aceea a le aduce în legatura logica.

Binder (Michailu) adoptă parerile lui C. Schmidt și crede, ca o diploma în întielesulu lui Wittstock nu e de lipsă; căci și fără de ea nu e totu de saritu în apă.

Schuler de Libloy consimte cu totu vorbitorii: cu Wittstock și Zimmermann pentru cererea garantiilor, cu C. Schmidt în privința simțiului constituționalu, cu Br. de Siagun'a, ca pune spiritulu mai pre susu de litera; în fine consimte și cu Wittstock, care cearca cu atât'a caldura adevărat'a linișcirea țierei.

Pre Wittstock lu spriginescu cu atât'a mai veroscu căci amendementulu lui nu i se pare a se departa multu de amendementulu lui Popasu. La o astfelu de diploma e vorb'a mai multu de acele principii, care nu sunt asiă de supuse timpului, încatu să trebuiescă schimbate totu la 20 ani. În diplom'a leopoldina încă sunt principii, care au statu sute de ani și care, de va voi D-dieu, voru sustă încă sute de ani (Bravo!). E adevăratu dăcu elu, ca noi nu vomu potă crea o diploma de constituțiune, carea să cuprindă toate referințele vietiei noastre, carea să atingă toate referințele dreptulu nostru; dar nu e mai puțin adevăratu, ca cu toate acestea potemu ține de acele principii istorice ale diplomei leopoldine, ce au trecut prin prob'a de sute ani.

Apoi cerendu indulgența casei, și dându-i-se acest'a prin numeroase: Hören wir! și: Sa audim! trece la o desfășurare științifică-istorică și espune în cuventu lungu și adeseori intreruptu de acclamațiunile adunării, în ce se cuprinde adevărat'a libertate cetățenească? și aceea o afla 1) în libertatea câtu se potă mai mare personală, de carea se ține și libertatea cugetării și a conștiinței (confesiunea religioasă), 2) reprezentatiuni de popor, care să aibă a servă independența și puterea monarhiei, a stavilă potestatea statulu a împarti dreptulu legislației și a pune capetu arbitralu amplotiloru, 3) o municipiulu naționalu, că și minoritatea să fie scutită încontra preponderanței majorității. Toate acestea dănsulu le reafila după spiritulu în diplom'a leopoldina, și de aceea, spre a-si castiga țier'a deplină linișcirea, se alatura lângă Wittstock, cu acea modificare însă, ce o proiectă d. deputatu alu Saliscei (Br. de Siagun'a), că amendementulu lui Wittstock și alu lui Popasu să se combine și să se facă unu.

Puscariu că Br. de Siagun'a; cerca a midloci între ambele amendamente.

Fridericu Schneider în cuventu lungu și adeseori digressiv se declara încontra lui Wittstock, și rămâne pe lângă testu cu modificarea cerută de Popasu.

Mog'a combate pre Fr. Schneider (care disese între altele, ca propunerea lui Wittstock mai sémăna a votu de neîncredere), de ore ce pasagiulu competentu nu țintescu la Monarchulu, ci la consiliarii lui; primăscă amendementulu lui Wittstock cu atât'a mai veroscu, căci Mai. Sea Insusi ne oferă ce e să cerem noi. (Va urmă.)

Sabiu în 12 Augustu. Comissarii scolastici denumiți de P. L. Scaunu Episcopescu că Supremulu Inspectoratu scolasticu, a esu prin protopopiate și a ține conferinție cu învătătorii școlorulu populare din diecesa, se presentara astadi Esc. Sele Episcopulu Br. de Siagun'a, care lăroști următorulu cuventu.

Iubitiloru mei fii sufletesci! Sarcin'a cea grea, ce mi-au cadutu mie în parte-mi din partea Sinodulu Bisericei noastre din a. 1850 între altele și cu treb'a școlară, și prin aceea cu cultur'a poporulu nostru diecesanu,— este pentru mine preaplată totu pentru aceea, căci este grea. De cându me știu și me cunosc, potu marturisi cu frunte senină, ca nu știu de nici o viață usiăra, ci numai de sarcini grele, de griji, și de lupte morale în interesulu Bisericei și alu școlei. Și asiă nu sum eu resfatiatu de ursita, ci potu dice, ca sumu destinatu dela ea, de a mancă pâinea cu sudore, vasa dăca, de a portă sarcini, și iarasi sarcini.

Ce sarcini sunt încă și astadi pe umerii mei, veti ști și voi, Iubitiloru! pre cari v'am alesu dintre colegii vostri do Comisari scolari.

Adeseori se întempla, ca multi se plângu asupr'a sarcinei, ce li-au venit lor în parte în urm'a diregatoriei lor, și unii abdicu chiamării lor, că să scape de sarcini.

Eu altminter a judecu despre sarcinele, care me întem-pina în diregatori'a mea, și adeca, câte sarcini amu, atâtea și bucurii amu, și cu câtu vreo sarcina este mai grea, cu atât'a și activitatea mea este mai mare.

Eu nu me spariu de nici o sarcina, căci știu chiamarea și pusețiunea mea, și me rog lui Dumnezeu, că să-mi dea poteri trebuincioase spre portarea sarciniloru mele, că asiă să corespundu pusețiunei mele, și așteptării obștești.

Nu cred, ca voi Iubitiloru! destinându-ve cu de Comisari scolari, ati potă gândi, ca prin acest'a amu vrutu să-mi usiorescu mie sarcin'a diregatoriei mele de Supremulu Inspectoru de școle.

Altu motivu, alta cauza amu eu, în urm'a cărei'a amu luat mesur'a această cu denumirea voastră de Comisari scolari, că că atari să țineți conferinție cu colegii vostri asupr'a obiectelor școlare.

Motivulu meu principalu la mesur'a acest'a este nedinul'a mea pentru perfectiunarea învătătoriloru nostri în sfer'a chiamării lor, și asiă amu aflatu de bine acest'a a o promovă într'o formă, carea ajungerea scopulu perfectiunării învătătoriloru o înaintează. Form'a acest'a este metodu instrucțiunei reciproce. Form'a acest'a de instrucțiune nu este inventiune nouă, ci este o imitațiune a acelu metodu, ce unu Dr. Bellu și unulu Lancastu l'au inventatu, și l'au practisatu cu succesu de totu folositoriu.

Spre deslucirea acestui metodu ve aducu vouă, Iubitiloru! la cunoștința următoare:

Începutulu acestei instrucțiuni reciproce este dela a. 1747, cându unu institutu de acest'a sistemă s'au asediatu la Paris; totu la Parisu s'au înființiatu și alu doilea Institutu cu sistem'a acest'a la a. 1772. În Franci'a au apusu sistem'a acest'a de instrucțiune reciprocă pe timpul revoluțiunei, dar în alta parte a lumii au resaritu.

La anul 1789, au înființiatu Compani'a resaritenă indiană-ostindische Compagnie — în orașulu Egmore unu institutu de creștere pentru prunci, și suprainspectiunea acestui Institutu o au incredințiatu Doctorulu și Preotulu Bisericei anglicane Andreu Bellu. În acestu Institutu au fostu la începutu că la 100 elevi, apoi 200 cu patru învătători.

Doctorulu Bellu, nu pentru vreun castigu financiaru, ci pentru înaintarea culturii tineretulu primindu suprainspectiunea asupr'a-si, au fostu petrunsu de totu de însemnătatea acestui Institutu, căci știu, ca pan' acumu n'au avut nimeni grija de cultur'a tineretulu; de aceea se nevoia elu să aduca Institutulu la o stare câtu se potă de perfectă. — Între altele

se nevoia elu a introduce nisce melioratii in metodică și didactică. Insa cu cât mai multu se nevoia elu, că invetiatur-le sa se predea in acelu Institutu dupa metodică cea mai indemanatică, cu atât mai multe greutăți-lu intimpinau pre elu din partea acelu patru invetiatori, cari erau asiediați in acea școală, și nu voiau sa se lase de metodică loru celu mechanicu și nepracticu fatia cu parerile lui Bellu, carele in sa au remasu nesmintitu prelânga convicțiunile sale, și afindu-se Invetiatoriulu Clasei I., ca nici decumu nu priimesce indreptările Supremului Inspectoru Dr. Bellu, și s'au escusatu numai cu aceea, ca acele n'aru fi practice, atunci Dr. Bellu au devenitu la acelu fericitu gându, ca Inspectiunea clasei I. sa o incredintiedie invetiaceului celu mai harnicu din class'a aceea, despre carele au potutu presupune, ca-lu vâ ascultă.— Succesulu au fostu, ca aceea, ce Invetiatoriulu sistemiei ruginite au creditu, ca este impracticabilu, s'au adeveritu de practicabilu.

Numele Invetiaceului, carele s'au bucuratu de incredere Inspectorului Supremu Bellu, este Ioanne Crischinu; pre acest'a Bellu l'au povatuitu dupa metod'a s'a in cunoscerea literelor, și éta minune! baiatulu Ioanne Crischinu au sciutu instrui pre colegii sei într'unu timpu asiă de scurtu in cunoscerea literelor, in câtu Dr. Bellu eră de totu surprinsu, și au incredintiatu lui Ioann Crischinu și mai departe treb'a instructiunei reciproce cu colegii sei, și s'au intaritu in cugutulu seu despre folosulu acestei metodice. De aceea Dr. Bellu au estinsu metodică instructiunei reciproce și asup'ră celoralte Classe ale Institutului, ear pre Invetiatorii cei patru iau pusu numai sa priveghieze asup'ră părții economice a școlei, predându Invetiaceiloru, in cari au avutu incredere, treb'a instructiunei.

Sub inspectiunea și directiunea Drului Bellu se perfectiună din di in di totu mai multu acestu Institutu de crescere din Egmore. Și cându la a. 1796 elu au fostu silitu a se reintorče la Engliter'a, patri'a sea, din privint'a sanatații, atunci atât Personalulu, câtu și Efori'a Institutului l'au gramaditu pre elu cu scrisori de multiamiro și lauda, și l'au rugatu, ca in scrisu sa le lase loru metodică seu de instructiune reciproca, că unulu, ce au adusu crescerei și culturai eleviloru nenumerate folose. Acest'a Dr. Bellu o au și facutu, și metod'a lui s'au introdusu și in școlele din celelalte Guvernemente că modelulu unei instructiuni, ce s'au aretatu de totu folositore, și scopulu corespundiatore.

Dr. Bellu intorcendu-se in patri'a sea, au tiparitu la Londr'a metodică seu de instructiune reciproca, prin care si-au seceratu aprobarea generală, și Iosifu Lancastru numai decatu la a. 1798 au și introdusu in școl'a cea ridicata de elu in Londr'a acestu metodu. Lancastru au fostu surprinsu de succesulu celu bunu alu acestui metodu in școl'a s'a, și asiă eră de prevediutu, ca astfelu de metodu folositoru nu vâ remane fără imitatie; de aceea s'au aflatu mai multi bogati, cari cu bani sprijinau pre Lancastru, că sa-si mareasca Institutulu seu, in care numerulu eleviloru in scurtu timpu s'au immultitu până la 300, și apoi până la 800 de prunci, și 200 de prunce.

Si într'adeveru mare au fostu mirarea tuturor acelu a, cari cunoscEAU intogmirea cea dinlauntru a școlei lui Lancastru, vediendu numai unu invetiatoru într'o școală cu 800 de prunci, și cu 200. de prunce, și vediendu și aceea, ca Elevii reciproce se instruiadia unii prin alți. De aceea Regele Engliterei au laudatu pre Lancastru, și i-au scrisu lui: ca elu că Rege in tote-lu va sprijini, căci doresee, că fiecare Englesu să scie ceti sfânt'a Scriptura. Vediendu Lancastru atât'a gratia din partea Regelui, au numitu Metodică seu „Metodu regescu.“

Dr. Bellu s'au facutu într'aceea Parochu la Svanaghe, și au introdusu Metodică Instructiunei reciproce in Școl'a sa parochiale cu succesu iarasi multiamitoru; și asiă s'au introdusu acestu Metodu și in alte școle mai multe.

La Americ'a in Neviorcu, in Filadelfia și in Bcstonu și in alte orasie asijderea se infintiara școle dupa Metodică acest'a.

Istori'a acestui metodu ne arata, ca la anulu 1813. in patru părți ale lumii eră in școlele populare introdusu Metodică lui Bellu și alu lui Lancastru.

Multi opuri se afla despre acestu Metodu, carele in urm'a dezvoltării studiului didacticu și pedagogicu au trebuitu să dea locu altui metodu mai cu seama pentru aceea, căci pentru formarea unoru elevi harnici de a manuce instructiunea reciproca, se cere și unu Invetiatoru harnicu, carele să scia formă astfelu de elevi harnici, ceea ce cu greu se pôte afla pretutindenea. —

Altu motivu pentru mesur'a luata de mine in privint'a Conferintieloru invetiatorești este in praca aceea, carea ne arata, cumu pretutindenea, unde treab'a școlare este regulata și se povatuesce de barbati adeverati pedagogi, se celebradia in totu anulu Conferintie invetiatorești, căci acelea perfectiunea totu personalulu, carele se ocupa cu creșterea și cultur'a tineretului.

Acum Iubitiloru! me veti pricepe, candu ve sponu, ca in mesur'a mea, ce amu luat pentru denumirea Vostra de comisari școlari, că să tîneti conferintie școlare cu colegii vostrii Invetiatori, este imitati'a Metodică instructiunei reciproce alu lui Bellu și Lancastru, și adeca, precum ei instructiunea o au incredintiatu unui'a dintre Elevii cei mai harnici sub inspectiunea loru, și a unui Invetiatoru pentru partea economica a școlei: asiă și eu V'amu otaritu pre Voi că pre cei mai alesi membri intre colegii Vostri Invetiatori, ca dupa instructiunea și povatuirea mea să tîneti cu colegii vostrii Invetiatori Conferintie pedagogice spre perfectiunea loru; alu doilea motivu este imitarea conferintieloru invetiatorești, care se tînu in acea parte a Europei, unde treab'a școlare se cultiva după trebuintia interesului omenescu.

Pe bas'a acestora sperediu tare, ba și crediu, ca nu me voi inșiela in speranti'a mea, ca adeca lucrarea noastră va fi coronata cu succesulu doritu, ceea ce fără indoiala se va ajunge, pentru ca știu, ca colegii vostrii Invetiatori ve asceapta pre voi cu sete și cu doru, și ve voru intimpina pre voi cu dragoste fratiésca și cu incredere. Spuneti-le loru binecuvântare arhiierésca și acelu sfatu din parte-mi, că să se nevoiesca pentru perfectiunea loru; căci acest'a o asceapta de-la ei și dela noi toti Biserica și nati'a! —

Vom reveni la acestu obiectu.

Sabiiu in 13 Augustu. In ședint'a diatala din 9 Augustu depunu promisiunea dd. Cons. aulicu D. Moldovanu și C. Pantiu că membri nou intrati, se citese proiectulu de adresa a trei'a ora, se facu câte-va interpellatiuni și se decide a se predă adresa împreuna cu o comitiva Esc. S. Comissarului regescu.

In ședint'a din 12 Aug. se facu iarasi mai multe interpellatiuni și se decide, că comisiunea competente sa aduca in ședint'a următoare proiectulu in privint'a inarticulării natiunei române etc. ga'ta și motivatu. Ședint'a cea mai de aproape va fi in 14/26 Augustu.

Mai nou.

Dupa o dep. tel. a lei „Herm. Ztg“ etc. dto Vienn'a 24/12 Augustu Gen. Corr. afla, ca Maiestatea Sea Imperatulu prin p. n. resolutiune, prin carea sanctiuneza infintiarea unei academii de drepturi in Clusiu, s'aru fi induratu totdeodata a concede, că sa se faca pasi preliminari pentru infintiarea unei universități paritetice in Sabiiu, respective pentru de a se reformă academi'a de drepturi de acolo într'o astfelu de universitate, și proiectele corespundiatore a se substerne Maiestății Sele; in fine, ca pentru docenti la academiile de drepturi din Clusiu și Sabiiu, cari aru fi ga'ta a predă unele colegie in limb'a română, sa se pōta ap placidă remuneratiuni de-la 200 pân' la 250 fl. —

Preturiile de piatia

din Sabiiu in 13/25 Augustu 1863.

	fl.	xr.
Grăulu de frunte, galét'a nemt. (Metzen) *)	3	73
„ de midilocu „	3	47
„ de cōda „	3	20
Secar'a galét'a nemtiésca (Metzen) *)	2	53
„ de midilocu „	2	47
„ „ cōda „	2	40
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen)*)	1	40
„ „ midilocu „	1	33
„ „ cōda „	1	27
Cucuruzulu galét'a nemtiésca (Metzen)	2	53

*) 3 galete nemtiesci suntu—2 galete ardelenesci.